

Les màscares de l'assassí que llegia Vidal Vidal

Miquel Àngel Estradé

L'assassí que llegia Vidal Vidal

(Premi Octubre 2015)

Tres i Quatre, 305 pàg.

JAUME PONT

Una novel·la negra moguda per l'opacitat moral i una munió de màscares que amaguen el contradictori rostre de la realitat

Lleida i un megalòman criminal en sèrie —assassí lletraferit que mata per avorriment i signa els seus crims amb citacions tretes de les novel·les del seu admirat Vidal Vidal— són els veritables protagonistes del mòbil de la guardonada *L'assassí que llegia Vidal Vidal*, de Miquel Àngel Estradé, una novel·la coral on, per damunt de l'acció dramàtica, l'important és l'obsessiu contrapunt de mirades relacionades amb els crims. Ni Chandler ni Hammet, ni Christie ni Simenon. Per damunt del cànon de la novel·la negra tradicional americana i europea, el que compta aquí és el ressò experimental de l'estructura de la novel·la.

Estradé defuig el narrador en tercera persona o la primera persona del protagonista principal, i opta per traslladar el punt de vista de la narració a les veus de més d'una desena de personatges, els quals, mitjançant brevíssims capítols, entrecreuen les seves indagacions, el flux i reflux de les seves consciències i els seus sentiments. I aquest esdevé, al cap i a la fi, el gran encert de *L'assassí que llegia Vidal Vidal*: el joc permanent de veus narratives i de personatges emmirallats, a la manera d'un trencalòsques que es va recomponent a mesura que avança la narració i on se superposen, i complementen alhora, la dimensió criminològica i la jurídica, l'existencial i la psicològica o la sentimental i la literària. En aquest darrer sentit, el del joc de la literatura dins la literatura, amb el descregut Vidal Vidal de *Nit endins* i la Corinne Maier de *Bon dia mandra* com a recursos crítics, Estradé es mostra especialment brillant.

Però, com hem dit, *L'assassí que llegia Vidal Vidal* va molt més enllà de la trama negra o policíaca —en realitat un simple esquer al servei del gran teatre crític de la condició humana—. Lleida, de la mà de l'imaginari d'un assassí amb posat existencialista que hauria captivat Jean-Paul Sartre, acapara tot el protagonisme d'aquesta representació. Ella, la ciutat provinciana, despullada i confrontada a la seva sordidesa més banal i quotidiana, esdevé el veritable demiürg que mou els fils de tota la novel·la. Des d'aquest tombant, desfilen davant nostre la mentida i la hipocresia d'uns personatges moguts sempre pels interessos personals o col·lectius, d'uns éssers, en definitiva, que només obeeixen un mandat: el de l'ombra del poder i, amb ell, el dictat de la mesquinesa, l'avorriment provincià i l'*aurea mediocritas* d'institucions, polítics, instàncies socials i tots els poders mediàtics que li donen vida. Com en el teatre d'una barraca de fira, el resultat és una desfilada, entre irònica i grotesca, de figures estigmatitzades, desvalgudes i vulnerables. Res en aquesta història —a banda del seu discurs verbal, sempre precís i efectiu— esdevé transparent. Tot en ella es mou impulsat per l'opacitat moral i una munió de màscares que amaguen darrere seu el contradictori rostre de la realitat.

No era gens fàcil acceptar el repte. Però el novel·lista borgenc se'n surt amb èxit gràcies als millors aliats dels seu pols novel·lesc: un ritme narratiu que funciona com una peça de rellogeria, la mesurada dosi dels efectes del suspens, l'humor, i una ironia —de vegades no exempta de sarcasme— al servei d'un llenguatge realista tan efectiu com demolidor. ■